

Sygn. akt. I ACa 468/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

<u>Przewodniczący</u>	SSA Marek Klimczak (spr.)
Sędziowie:	SA Anna Gawelko SO del. Jan Dela
Protokolant:	st.sekr.sądowy Justyna Stępień

po rozpoznaniu w dniu 5 grudnia 2013 r. na rozprawie sprawy
z powództwa **M. K.**

przeciwko (...) **S.A. w W.**

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanego

wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie

z dnia 24 czerwca 2013 r., sygn. akt I C 241/12

I. **oddala** apelację,

II. **zasądza** od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2.700zł (dwa tysiące siedemset) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Powódka M. K. domagała się zasądzenia na jej rzecz od pozwanego (...) S.A. w W. kwoty 76.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 9 lutego 2012r. i kosztami procesu, tytułem zadośćuczynienia w związku ze śmiercią syna K. K. w wyniku wypadku komunikacyjnego, który miał miejsce w dniu 5 września 2001r. Jako podstawę prawną roszczenia wskazywała art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c.

Pozwany (...) S.A. w W. wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki kosztów zastępstwa procesowego podnosząc, że najbliższym członkom rodziny zmarłego nie przysługuje zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, jeśli śmierć nastąpiła na skutek deliktu przed dniem 3 sierpnia 2008r. Pozwany zakwestionował nadto podstawę swojej odpowiedzialności jako ubezpieczyciela, która – jego zdaniem – może obejmować tylko szkody doznane w wyniku ruchu pojazdów mechanicznych przez osoby bezpośrednio poszkodowane.

Sąd Okręgowy w Krośnie wyrokiem z dnia 24 czerwca 2013r. sygn.. akt I C 241/12 uwzględnił powództwo w całości, orzekając również o kosztach procesu, w tym o kosztach sądowych należnych Skarbowi Państwa.

Z uzasadnienia tego wyroku wynika, że w dniu 5 września 2001r. na skutek wypadku drogowego śmierć poniósł syn powódki – niespełna 8 - letni wówczas K. K.. Wypadek miał miejsce tuż koło domu powódki, gdy mały wracający ze szkoły próbował przejść przez jezdnię. Sprawca tego wypadku P. D. został skazany prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Krośnie z dnia 8 maja 2002r. w sprawie II K 139/02 za przestępstwo z art. 177 § 2 k.k.

K. K. był jedynym, długo wyczekiwany dzieckiem. Wcześniej powódka przez kilka lat bezskutecznie próbowała zajść w ciążę. Po śmierci syna powódka była w rozpacz, straciła sens życia, izolowała się od ludzi, nie była w stanie przebywać w towarzystwie innych osób, które rozmawiały o dzieciach, wnukach. Nie była w stanie pracować, gdyż wiązało się to z obcowaniem z ludźmi, którzy mieli dzieci. Powódka leczyła się psychiatrycznie, zażywała przez pewien czas leki antydepresyjne zapisane jej przez psychiatrę. Chodziła również do psychologa. Obecnie się nie leczy, nie korzysta z terapii. Pomimo upływu 12 lat od wypadku powódka nie może jednak pogodzić się ze śmiercią syna. Ciągłe rozpamiętuje. Myśli o tym, jak by jej syn obecnie wyglądał, co by robił, jakie miałby plany. Badanie przeprowadzone przez biegłego psychologa potwierdziły niepokój, duże napięcie wewnętrzne, depresyjność, unikanie kontaktów interpersonalnych, chwiejność emocjonalną. Biegła ocenił, że śmierć syna była traumatycznym wydarzeniem w życiu powódki, które miało kluczowy, destrukcyjny wpływ na jej funkcjonowanie psychiczne w dalszym życiu, w sferze rodzinnej, towarzyskiej, zawodowej i osobistej. Zaburzenia depresyjne na jakie cierpi powódka są następstwem straty spowodowanej śmiercią syna. Powódka wymaga pomocy psychologicznej – psychoterapii, winna też poddać się leczeniu psychiatrycznemu – farmakologicznemu.

Samochód sprawcy ubezpieczony był od odpowiedzialności cywilnej u pozwanego. Pozwany odmówił wypłaty żądanego zadośćuczynienia w kwocie 76.000 zł.

Odpowiadając pozytywnie na pytanie o przysługiwanie powódce roszczenia o zapłatę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, opartego na art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. w sytuacji, gdy śmierć poszkodowanego nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008r., tj. przed wejściem w życie art. 446 § 4 k.c., wskazał Sąd Okręgowy, iż jest to zapatrywanie ugruntowane już w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych. U jego podstaw leży przyjęta przez Sąd Najwyższy koncepcja, iż więź emocjonalna łącząca osoby bliskie jest dobrem osobistym podlegającym ochronie na gruncie art. 23 i 24 k.c., które to dobro może być naruszone przez spowodowanie śmierci osoby najbliższej. Podzielając, zatem powyższe stanowisko, wyrażone np. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2011r. II CSK 537/10, Sąd Okręgowy uznał, że powódce jako matce zmarłego w wyniku czynu niedozwolonego syna, przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie na podstawie art. 448 k.c. Sąd ten argumentował, iż wbrew twierdzeniom pozwanego, odmiennych wniosków nie można wyciągnąć z faktu wprowadzenia przez ustawodawcę z dniem 3 sierpnia 2008r. art. 446 § 4 k.c. i traktować wskazanych powyżej poglądów Sądu Najwyższego jako pozbawioną racjonalnych podstaw i jakiegokolwiek uzasadnienia nadinterpretację przepisów, czy interpretację nie mającą oparcia w prawie. Dodanie § 4 do art. 446 k.c. doprowadziło jedynie do zmiany w sposobie realizacji roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego stosowania, a w konsekwencji wzmocnienia pozycji najbliższego członka rodziny. Przepis ten nie jest tylko wyrazem woli ustawodawcy potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia na gruncie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie tego przepisu, ale także dokonania zmiany ogólnej reguły wynikającej z art. 448 k.c. przez zawężenie kręgu osób uprawnionych do zadośćuczynienia (tak SN w wyroku z dnia 11.05.2011r. I CSK 621/10, LEX nr 848128 oraz z dnia 10.11.2010r. II CSK 248/10, LEX nr 785681).

Odnosząc się do wysokości zasądzonego zadośćuczynienia wskazał Sąd Okręgowy, iż mając na względzie okoliczności niniejszej sprawy, w tym przede wszystkim rozmiar krzywdy powódki wyrażający się doznanymi przez nią cierpieniami psychicznymi oraz utratą jedyne dziecko, uprzednio długo przez nią wyczekiwane, brak było podstaw do stwierdzenia, że wysokość dochodzonego przez nią roszczenia jest rażąco nieadekwatna do okoliczności niniejszej sprawy.

Co do podstaw prawnych odpowiedzialności ubezpieczyciela z tytułu umowy OC wskazał Sąd Okręgowy, iż reguluje je ustawa z 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych (...) oraz przepisy kodeksu cywilnego do których stosowania odsyła art. 22 ust. 1 wymienionej ustawy. Zgodnie z art. 36 ust. 1 tej ustawy odszkodowanie ustala się i wypłaca

w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym. Oznacza to, że o rodzaju i wysokości świadczeń należnych od ubezpieczyciela decydują przepisy kodeksu cywilnego. W przypadku ubezpieczeń majątkowych pojęcie szkody należy rozumieć szeroko, obejmując nim zarówno szkodę majątkową jak i niemajątkową. Oczywiście odpowiedzialność ubezpieczyciela uzależniona jest od odpowiedzialności ubezpieczonego, która to z kolei, musi wynikać z konkretnego przepisu regulującego kwestię zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Należy zatem przyjąć, że odpowiedzialność gwarancyjna ubezpieczyciela z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych obejmuje także krzywdy będące następstwem śmierci osoby bliskiej uprawnionego. Odpowiedzialność ta aktualizuje się, gdy szkoda niemajątkowa pozostaje w adekwatnym związku z ruchem pojazdu mechanicznego.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany zarzucając mu:

- 1) naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 23, 24 i 448 k.c. w związku z przepisem art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 16 lipca 2003r. z późn. zm.), polegające na przyjęciu co do zasady odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego w niniejszej sprawie i dalej zasądzeniu na rzecz powódki zadośćuczynienia za doznaną krzywdę będącą wynikiem naruszenia dobra osobistego powódki wywołanego zerwaniem więzi rodzinnej ze zmarłym synem,
- 2) naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 34 ust. 1 ustawy j. w. z dnia 22 maja 2003r. polegające na uznaniu, że zakres odpowiedzialności odszkodowawczej zakładu ubezpieczeń jest tożsamy z zakresem odpowiedzialności cywilnej sprawcy szkody i dalej, że przepis ten stanowi uzasadnioną podstawę do domagania się od ubezpieczyciela roszczeń odszkodowawczych wywodzonych li tylko z naruszenia dobra osobistego.

Wskazując na powyższe zarzuty wniósł pozwany o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na jego rzecz od powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego przed sądem I i II instancji według norm przepisanych.

Powódka w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie w całości i zasądzenie od pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna, gdyż zaskarżony wyrok nie narusza wskazanych w niej przepisów prawa materialnego.

Na podzielenie w całej rozciągłości zasługuje zapatrywanie prawne, które legło u podstaw zaskarżonego wyroku a sprowadzające się do tezy, iż najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008r. Wiąż rodzinna stanowi, bowiem dobro osobiste i podlega ochronie na podstawie art. 23 k.c. i art. 24 k.c. Wprowadzenie zaś, art. 446 4 k.c. doprowadziło jedynie do zmiany w sposobie realizacji roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego stosowania.

Zapatrywanie to zasługuje na akceptację nie tylko ze względu na fakt, iż znalazło ono szerokie uznanie w doktrynie i judykaturze, ale przede wszystkim z uwagi na zasługujące na podzielenie argumenty natury jurydycznej, przywoływane na jego poparcie. W zasadniczych zrębach zostały one przytoczone zarówno w pozwie jak i w uzasadnianiu zaskarżonego wyroku tak, że nie ma w tym miejscu potrzeby kolejnego ich powtarzania.

Sąd Okręgowy ma rację także wtedy, gdy stwierdza, iż powódka, dochodząc – na podstawie art. 24 w związku z art. 448 k.c. – zadośćuczynienia za doznaną krzywdę powstałą w wyniku śmierci syna w wypadku komunikacyjnym udowodniła wszystkie przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej, a to istnienie dobra osobistego w postaci szczególnej więzi łączącej ją ze zmarłym synem, naruszenie tego dobra na skutek ruchu pojazdu mechanicznego

(wypadku komunikacyjnego) i śmierci najbliższego członka rodziny, a także adekwatny związek przyczynowy pomiędzy powstaniem szkody niemajątkowej a tym naruszeniem.

Bezzasadny jest również zarzut naruszenia art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124. Poz. 1152 ze zm.).

Zgodnie z treścią tego przepisu odszkodowanie ubezpieczeniowe ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem a wysokość tego odszkodowania (o ile nie przekracza sumy gwarancyjnej) winna odpowiadać wysokości odszkodowania należnego od ubezpieczonego na podstawie ogólnych zasad odpowiedzialności, zgodnie z zasadą pełnego odszkodowania. Przepis ten wielokrotnie był przedmiotem wykładni w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 22 kwietnia 2005r. III CZP 99/04 (OSNC 2005/10/166) Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż omawiany przepis posługuje się pojęciem szkody szeroko rozumianej, obejmującej zarówno uszczerbek majątkowy jak i niemajątkowy. Zawarta w nim regulacja jest wyrazem woli ustawodawcy zapewnienia osobie trzeciej możliwe pełnej kompensaty szkody wyrządzonej w związku z ruchem pojazdu mechanicznego.

Mając na względzie tak rozumiany art. 34 ust. 1 (również w brzmieniu obowiązującym przed dniem 11 lutego 2012r. nie ma podstaw do podzielenia zapatrywania, że wyłącza on z zakresu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zadośćuczynienie za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012r. III CZP 93/12 OSNC 2013/7-8/84 oraz z dnia 7 listopada 2012r. III CZP 67/2012). Takie ograniczenie wymagałoby wyraźnej podstawy prawnej, tymczasem przewidziane w art. 38 u.u.o. wyłączenia odpowiedzialności ubezpieczyciela dotyczą szkody majątkowej i – jak wyjaśniono w orzecznictwie (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2007r. III CZP 146/06) – nie ma podstaw do rozciągania tego przepisu na wypadki wyrządzenia szkody niemajątkowej.

Z tych przyczyn, działając na podstawie art. 385 k.p.c., orzeczono jak w sentencji wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w myśl przepisu art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c.